

Opbrengsten uit de koperexport gebruikt Chili om de economie te diversifiëren en zodoende in de toekomst minder afhankelijk te zijn van dit mineraal. Het belang van de land- en tuinbouwsector groeit, en door toenemende arbeidskosten is de behoefte aan technologie en kennis groot. Dat biedt kansen voor Nederland, in het hoogst genoteerde Latijns-Amerikaanse land op de Doing Business-lijst.

Stabiele economische groei

Chili: vraag naar kennis en technologie

27 februari 2010, 03.34.08 's nachts. Elke Chileen herinnert zich dat moment als de dag van gisteren. In de volksmond heet het '27F': met een kracht van 8,8 op de schaal van Richter teistert de op één na zwaarste aardbeving uit de geschiedenis van het land ruim drie minuten lang de toch al beweeglijke Chileense bodem en verstoort ruw de slapende bevolking.

Een dodental van ruim 500 valt te betreuen, vooral in de zuidelijke kuststrook waar de op de beving volgende tsunami meer slachtoffers veroorzaakt dan de trillingen zelf. De wolkenkrabbers, inclusief de in aanbouw zijnde hoogste toren van Latijns-Amerika (300 m) in het financiële centrum van Santiago ('Sanhattan') dansen op hun grondvesten, maar doorstaan de beving probleemloos.

af en toe wat, maar zonder aantoonbare schade raast de stabiele economische groei voort.

Arbeidskosten

Gestuwd door de hoge prijs van koper - het belangrijkste exportproduct van Chili - heeft het land en zijn bewoners de laatste jaren veel inkomsten gegeneerd: nieuwe gebouwen schieten als paddenstoelen uit de grond, verkopers van grote auto's en pick-up trucks doen uitstekende zaken, de meeste Chileenen hebben inmiddels één of meer flatscreen(s) thuis. De *Dutch disease*, waarbij door het succes van een exportsector de rest van de economie last krijgt van een dure munt, ligt op de loer. Toch lijkt dat gevaar mee te vallen, want de werkloosheid blijft laag. In de land- en tuinbouw kan men zelfs steeds moeilijker werknemers vinden.

De wolkenkrabbers als metafoer voor de economische stabiliteit van Chili: het schudt

Dat biedt kansen voor Nederland, want Chili heeft behoefte aan technologie, automatise-

ring en innovatieve oplossingen die de opgelopen arbeidskosten het hoofd moeten bieden. Dat was ook de insteek van de tien deelnemers aan de door het ministerie van Economische Zaken georganiseerde Chileense tuinbouwmissie, die in november Nederland bezocht.

Centres of Excellence

Het klinkt bijna te mooi om waar te zijn: het langgerekte Chili kent politieke stabiliteit en de regering heeft een langetermijnvisie, er is onafgebroken sterke economische groei, en juridische zekerheid. De vrijwel afwezige corruptie is vermeldenswaard, zeker gezien andere landen in de regio, en er zijn vrijwel geen importheffingen. Bovendien heeft de Chileense regering financiële middelen vrijgemaakt om op een aantal strategisch gekozen 'topsectoren' buitenlandse kennis binnen te halen. Deze zogenaamde Centres of Excellence moeten een impuls geven aan de diversificatie van de economie, zodat het land minder afhankelijk wordt van toekomstige koperinkomsten.

In de strijd om het binnenhalen van het Centre of Excellence voor voedseltechnologie bleek Wageningen UR de beste, en sinds anderhalf jaar werkt een groep van weten-

'Hoogst genoteerde Latijns-Amerikaans land op de Doing Business-lijst'

schappers samen met Chileense academici en het bedrijfsleven om innovatieve technologie toe te passen. Marian Geluk, directeur van Wageningen UR/Chili, is enthousiast over de voortgang, al bleek de aanvankelijke administratieve rompslomp groter dan verwacht. Die periode is achter de rug en het centrum is bezig negen nieuwe mensen aan te nemen, waarvan een aantal een Ph.D. zal afronden in Wageningen. Zo kijkt de Chileense overheid vooruit en investeert in kennis voor de toekomst, daarbij geholpen door gerenommeerde instituten als Wageningen UR.

Zaadsector

Chili is in toenemende mate producent van tuinbouwzaden, zowel bloemen- als groentezaden, vooral in het midden van het land. Het in Hijuelos, ruim 100 km ten noorden van Santiago, gevestigde familiebedrijf Sone Seeds - met deels Japanse achtergrond - produceert bloemenzaden voor voornamelijk de Japanse en Nederlandse markt. Het bedrijf gebruikt voor het schonen van het zaad allemaal uit Nederland afkomstige machines. De afdeling

die leliebollen produceert in het zuidelijke Valdivia is onlangs verkocht aan het Nederlandse bedrijf Vletter Den Haan. Sone heeft 400 werknemers (voornamelijk vrouwen) in vaste dienst, daarnaast ongeveer 900 seizoenarbeiders. Het wordt steeds moeilijker arbeidskrachten te vinden en salarissen stijgen sterk. Omdat een groot deel van de bestuiving handmatig is, kan er niet veel werk geautomatiseerd worden.

Niet ver van de snelweg tussen Santiago en havenstad Valparaiso is Maraseeds gevestigd, producent van groentezaden, vooral van tomaat, sla, paprika, meloen, aubergine. Producent van hoge kwaliteit zaden, voornamelijk voor Nederlandse zaadbedrijven: 98% van export gaat naar Nederland. De klimatologische omstandigheden en het tegenseizoen zijn grote voordelen die Chili heeft. Financieel en logistiek manager Pilar Marambio heeft drie jaar in Nederland gewoond en kent dus de topsector tuinbouw en uitgangsmaterialen goed. Volgens haar heeft Nederland verreweg de beste kennis en

Aritzia, succesvolle Chileense producent van pluimveevlees.

technologie ter wereld op dit gebied, maar het werken voor Nederlandse klanten vindt ze niet altijd even gemakkelijk: "Het zijn stugge onderhandelaars". Ook Maraseeds heeft problemen met het vinden van voldoende personeel. Deeltijdarbeid, wat voor dit bedrijf goed zou zijn en voor veel werknemers, wordt bemoeilijkt door rigide overheidswetgeving.

50 kilometer verder richting de kust van de Grote Oceaan, heeft het Nederlandse RijkZwaan een productielocatie, waar zaden van 16 verschillende groenten worden geproduceerd, vooral bloemkool, broccoli, kool en romanesco. Omdat bestuiving in tegenstelling tot de vorige twee bedrijven niet handmatig hoeft te gebeuren, maar via bijenvolken die binnen de over de planten gespannen netten vliegen, is het aantal personeelsleden beperkt: 35 personen, vooral uit het nabij gelegen dorp. De zaden worden geoogst en geschoond en gaan vervolgens naar de hoofdvestiging van RijkZwaan in Nederland voor verdere verwerking en distributie. Ook hier zijn de productieomstandigheden goed: veel zonlicht, goede grond, voldoende water. Wel zijn er problemen met vogels en konijnen die een deel van de oogst opeten en irrigatieleidingen kapot pikken of bijten. De totale oppervlakte van het bedrijf is ongeveer 40 hectare, maar productie vindt in rotatie plaats op ongeveer 8 hectare.

Zuivelsector

Verder naar het zuiden, in het gebied tussen Osorno en Puerto Montt, is het klimaat ideaal

voor de zuivelproductie. Productie en verwerking is voornamelijk voor de interne markt, die met 17 miljoen inwoners in omvang vergelijkbaar is aan Nederland. Aan het begin van de zuivelketen is al jaren het Nederlandse rundergenetisch bedrijf CRV actief. Fokko Tolsma, consultant dairy management bij CRV, zegt over het effect van zijn trainingen: "De Chileense zuivelcoöperatie Cooprinsem heeft na onze tour wel 15% meer sperma verkocht dan het jaar ervoor. Niet al het sperma werd gekocht uit Nederland of van CRV, maar de omzet van CRV in Chili is wel met 10% omhoog gegaan. De boeren in Chili zeggen nu: er is hier een Nederlander geweest, die geeft ons adviezen en die werken nog ook."

Twee jaar geleden vormde Chili samen met Mexico, Peru en Colombia de *Allianza del Pacifico*. Doel is om het komende jaar alle onderlinge tarieven op te heffen. De drive van deze nieuwe regionale samenwerking, waarbij diverse landen zich willen aansluiten, staat in schril contrast tot de al 20 jaar door interne onenigheid en strubbelingen gekenmerkte Mercosur. Chili heeft vrijhandelsakkoorden met 68 landen en regio's, waaronder de EU. Het in 2003 afgesloten EU-akkoord zorgt dat Chileense exporteurs een betere markttoegang hebben tot de EU, zoals de succesvolle pluimveevleesproducent Aritzia.

Handelsmissie

Kortom: Chili, groeiparel in het zuiden, staat open voor import en investeringen van kennis en technologie die helpen de economie minder afhankelijk te maken van koper.

Het voornemen is dat medio 2014 de Nederlandse minister van Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking, Lillianne Ploumen, een handelsdelegatie leidt naar de Pacifische kant van Zuid-Amerika: Colombia, Peru en Chili. Houdt de aankondigingen in de gaten als u wilt deelnemen en zelf de kansen wilt zien in deze zich economisch snel ontwikkelende landen. En vanaf februari 2014 gaat de KLM weer driemaal per week op Santiago de Chile vliegen via Buenos Aires, dus de afstand is geen excuus meer.

Bart Vrolijk,
Landbouwrapad Buenos Aires

De Rabobank is aanwezig in Chili sinds 1994 en heeft sinds 2007 een banklicentie voor dit land. Men richt zich op zakelijke agrokanten en inmiddels zijn er tien kantoren, gelegen tussen La Serena en Puerto Montt.